

Neki aktuelni problemi u vezi sa izgradnjom šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih privrednih objekata u SR BiH

Bozalo, Grujo

Source / Izvornik: Glasnik za šumske pokuse, posebno izdanje: Annales pro experimentis foresticis editio peculiaris, 1987, 3, 49 - 54

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:108:255873>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Forestry and Wood Technology](#)

GRUJO BOZALO

NEKI AKTUELNI PROBLEMI U VEZI SA IZGRADNJOM ŠUMSKOPRIVREDNIH PODRUČJA KAO JEDINSTVENIH PRIVREDNIH OBJEKATA U SR BIH

SOME CURRENT PROBLEMS IN ORGANIZING
FORESTRIES AS ECONOMIC UNITS IN
BOSNIA & HERZEGOVINA

Prispjelo 30. V. 1986.

Prihvaćeno 14. I. 1987.

Sadašnji način proizvodnje i privređivanja u šumarstvu Bosne i Hercegovine uz postojeće prerađivačke kapacitete drvne industrije i njihovu razvijenost vodi progresivnom slabljenju šumskog fonda i smanjenju obima njegovog trajnog korištenja. Za formiranje i izgradnju šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih privrednih objekata koji će trajno davati što veći i kvalitetniji prinos i ujednačeniji prihod, treba stvoriti realne predušlove. Treba unaprediti i racionalizirati industriju za preradu drva, uskladiti prerađivačke kapacitete sa sirovinskom osnovom, omogućiti gazdovanje šumama prema njihovim stvarnim prinostima mogućnostima. Za realizaciju navedenog neophodna je šira i odlučnija akcija ne samo šumarstva nego i ostalih privrednih i društvenih faktora koji u šumarstvu nalaze svoj interes.

Ključne riječi: šumski fond, šumskoprivredno područje, jedinstveni privredni objekti, sirovinska osnova, gazdovanje šumama

Privredna šuma je svojevrsan privredni objekt. Svojevrsan, pored ostalog, i zbog poznate činjenice »što živa stabla u šumi predstavljaju istovremeno i proizvod i proizvodno sredstvo. Na taj način se, za razliku od drugih privrednih grana, u šumarstvu može u formi proizvoda formalno pojesti čitava fabrika (uništiti proizvodno sredstvo) ili se upropastiti do te mjere da se dobiva prinos* beznačajne vrijednosti, ako se sistematski sijeka bolja, a ostavljaju lošija stabla« (Matić, 1965).

Radi lakšeg upravljanja i racionalnog gazdovanja ovim svojevrsnim privrednim objektom izvršena je prostorna podjela i formirane su teritorijalne privredne jedinice, odnosno prostorne privredne cjeline.

* Prinos je, zapravo, naš proizvod. To je prosječno proizvedena količina drveta godišnje po hektaru.

Šumskoprivredno područje predstavlja najnižu (najužu) prostornu privrednu cjelinu u okviru koje se vrši bilansiranje proizvodnje i potrošnje drveta, odnosno obezbeđuje trajnost šuma i šumske proizvodnje. Instrument kojim se to reguliše je šumskoprivredna osnova. Ona bi, zapravo, trebala da precizira pravce kretanja u izgradnji šumskoprivrednog područja kao privrednog objekta i zadatke u tom pogledu za naredni uređajni period.

Izgradnja šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih privrednih objekata, između ostalog, obuhvata:

- formiranje normalnih sastava šuma koji nam odgovaraju s obzirom na veličinu i strukturu prinosa i na stanišne uslove,
- izgradnju puteva i objekata visokogradnje i
- nabavku odgovarajuće opreme.

Drugim riječima, šumskoprivredno područje je kao privredni objekt izgrađeno onda kada sve sastojine imaju optimalan sastav, kada se iz godine u godinu iz područja ostvaruju ujednačeni prirodni prihodi po količini i kvalitetu, jednaki godišnjeg prinosa, kada su šume otvorene primarnom i sekundarnom mrežom puteva i kada je OUR koja gazduje šumama šumskoprivrednog područja opremljena savremenim sredstvima rada u svim užim oblastima rada.

Bez poznavanja normalnih sastava šuma nije moguće odrediti pravilnu orijentaciju u gazdovanju šumama uopšte, kao ni orijentaciju u određivanju racionalnog obima njihovog korišćenja. Naime, normalni sastavi šuma su polazna osnova i nužna informacija za sagledavanje uslova pod kojim je moguće uspostaviti dinamičnu ravnotežu između proizvodnje i potreba u drvetu.

Prilikom utvrđivanja optimalnih sastava šuma polazi se od prinosa, a prilikom utvrđivanja prinosa (njegove strukture i veličine) polazi se od sagledanih budućih potreba* u pogledu asortimana glavnih šumskih proizvoda i od stanišnih uslova. Samo u tom slučaju gazdovanje šumama imaće karakter regulisane proizvodnje.

Formiranje normalnih sastava šuma je dugoročan proces, tako da se u periodu za koji se realno mogu planirati mjere za izgradnju šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih privrednih objekata može izvršiti samo relativno malo pomjeranje konkretnih sastava šuma prema njihovim normalnim sastavima. Otvaranje i opremanje može da se izvrši u relativno kratkim periodima.

Prema tome obim sječa i kvalitete drvnih masa koji se njima dobiva u šumskoprivrednom području zavisi od:

- razlika između konkretnih sastava šuma i optimalnih njihovih sastava,
- veličine zapreminskog prirasta tih šuma i
- odabrane dinamike za izgradnju šumskoprivrednog područja kao jedinstvenog privrednog objekta.**

* U okviru tih potreba dominantno mjesto imaju potrebe industrije za prerađivanje drveta.

** Dinamika izgradnje šumskoprivrednih područja kao privrednih objekata može biti brža ili sporija.

Princip kontinuiteta gazdovanja šumama, koji je prihvaćen kao osnovni princip šumarstva na kojem treba da počiva gazdovanje šumama i koji je kod nas ozakonjen, nameće nam da sve sječe u području moraju da leže u takozvanoj amplitudi kontinuiteta gazdovanja s obzirom na obim sječa, a i s obzirom na kvalitet drvnih masa koje se njima dobijaju.

Amplituda kontinuiteta gazdovanja određena je:

— obimom sječa koje bi trebalo u narednom periodu provesti u šumskoprivrednom području samo sa uzgojnog stanovišta, respektujući, dakle, samo princip kontinuiteta produkcije, i

— obimom sječa koje bi trebalo provesti samo sa stanovišta principa kontinuiteta prihoda i koji je, ako se radi o prebornom ili skupinasto-prebornom sistemu gazdovanja, slobodnije uzevši, jednak zapreminskom prirastu šuma; odnosno sadašnjem kvalitetu zalihe šuma šumskoprivrednog područja.

Prilikom izbora rješenja, odnosno mjesta u amplitudi kontinuiteta gazdovanja, s obzirom na obim sječa za naredni uređajni period, odnosno prilikom utvrđivanja etata treba imati u vidu da:

— sječe imaju karakter mjera za formiranje normalnog sastava šuma i da one istovremeno predstavljaju sredstvo za ostvarivanje potrebnih finansijskih sredstava za izgradnju šumskoprivrednih područja. To, zapravo, znači da OUR koja gazduje šumama šumskoprivrednog područja prodajom svojih proizvoda mora ostvariti finansijska sredstva, pored ostalog, i za izvršavanje uzgojnih radova, za otvaranje šuma i za opremanje na osnovi zavođenja savremene tehnologije u svim užim oblastima rada,

— prihodi OUR koje gazduje šumama zavise od stepena razvijenosti industrije za preradu drveta, jer razvijenija industrija može da plaća više cijene nego nerazvijena, te da konzumira lošiju sirovinu,

— razvoj industrije za preradu drveta zavisi, pak, od obima sječa i kvaliteta drvnih masa koje se tim sječama dobijaju,

— opšte koristi od šuma, takođe, zavise od obima i karaktera sječa, te da se pozitivne ili negativne posljedice ispoljavaju u veoma udaljenim krajevima od područja itd.

Prema tome, za izbor mjesta u amplitudi je zainteresovana industrija za preradu drveta, jer od toga zavisi količina i kvalitet sirovine kojom će ona u narednom periodu raspolagati. Drugim riječima, od toga zavisi razvoj te industrije za koju je zainteresovano društvo u velikoj mjeri. Za to su zainteresovane i OUR koje gazduju šumama, jer od toga u velikom stepenu zavisi njihova materijalna baza.

S obzirom na veoma nepovoljne uslove privređivanja OUR koje gazduju šumama (loše stanje šuma kako u pogledu veličine i debljinske strukture zalihe, tako i u pogledu kvaliteta stabala u tehničkom pogledu, mala otvorenost šuma primarnom mrežom puteva, nepovoljni terenski uslovi) i velike kapacitete industrije za preradu drveta, izlaz se prilikom utvrđivanja etata najčešće traži u tome da se u navedenim amplitudama kontinuiteta gazdovanja šumama s obzirom na obim sječa ide gotovo na njihovu gornju granicu.

Međutim, i pored toga OUR koje gazduju šumama jedva »vežu kraj sa krajem«. Sva sredstva koja izdvajaju moraju ulagati u otvaranje šuma i za nabavku opreme, tako da za uzgojne radove i unapređenje proizvodnje ne ostaje gotovo ništa ili vrlo malo.

Sve ovo dovelo je i dalje neizbježno vodi progresivnom slabljenju šumskog fonda i smanjenju obima njegovog trajnog korišćenja. Tako korišćenje, zapravo, poprima karakter eksploatacije i ne može se svrstati u mjere koje ulaze u okvir gazdovanja šumama u cilju izgradnje šumskoprivrednih područja kao trajnih i jedinstvenih privrednih objekata.

Zbog ovakvog načina gazdovanja šumama i danas je udio loših stabala u sastojinama vrlo velik: ima mnogo nepodmladenih mjesta; podmladak je većinom oštećen; šume su uprkos tomu što su mnogo ikkorišćavane i danas slabo otvorene, tako da će i u narednom periodu OUR koje gazduju šumama morati izdvajati ogromna sredstva za otvaranje šuma i za opremu. Paralelno sa tim one bi trebale provesti obimne mjere radi saniranja lošeg stanja šuma (vještačko pošumljavanje plešina, popunjavanje podmlatka, obimna čišćenja, uklanjanje loših stabala i drugo). U protivnom sječe bi izgubile karakter gospodarskih mjera i postale bi cilj, a gazdovanje šuma bi se uglavnom svelo na eksploataciju šuma, a šumskoprivredne osnove bi imale karakter eksploatacionog plana.

Izgradnju i redovnu proizvodnju OUR koje gazduju šumama ne mogu uskladiti ukoliko nemaju odgovarajuća finansijska sredstva. Zbog toga se i u narednom periodu ne može računati na znatnije aktivnosti OUR koje gazduju šumama na unapređivanju proizvodnje i izgradnji šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih i trajnih privrednih objekata ako se, u prvom redu, odnosi između šumarstva i industrije za preradu drveta u odnosu na (do) sadašnje znatnije ne promijene. Činjenica je, naime, da su prodajne cijene šumskih proizvoda koje OUR koje gazduju šumama isporučuju domaćoj drvenoj industriji takve da ne ostavljaju ni malo ili vrlo malo prostora za unapređivanje proizvodnje.

Međutim, kako se naše šumarstvo ne može odreći obaveze da postepeno formira, odnosno »izgradi« šumskoprivredna područja kao jedinstvene privredne objekte iz kojih će se trajno dobijati što veći i kvalitetniji prinos i što ujednačeniji prihodi, izlaz treba tražiti, između ostalog, i u osposobljavanju industrije za preradu drveta, tako da ona bude u stanju da prihvati realne cijene šumskih proizvoda. Od mogućnosti prihvatanja takvih cijena zavisi u velikoj mjeri tempo izgradnje šumskoprivrednih područja kao jedinstvenih i trajnih privrednih objekata, odnosno sudbina šumarstva uopšte.

Praktično to znači i sudbina industrije za preradu drveta. Naime, činjenica je da je osnovni limitirajući faktor ukupnih proizvodnih kapaciteta prerade drveta šumarstvo, kao izvor drvne mase, i prema tome suštinska dodirna tačka poslovne politike šumarstva i industrije za preradu drveta, a istovremeno i njihov zajednički problem, jest usklađivanje prerađivačkih kapaciteta sa sirovinskom osnovom. U protivnom doći će se u čorsokak; nagomilani prerađivački kapaciteti vršiće pritisak na sirovinsku osnovu iznad proizvodnih mogućnosti šuma, čime se ugrožava perspektiva i šumarstva i industrije za preradu drveta.

Imajući sve ovo u vidu, jasno je da je u cilju dinamičnijeg razvoja šumarstva potrebna šira i odlučnija akcija ne samo ove privredne grane nego i ostalih privrednih i društvenih faktora koji u šumarstvu nalaze svoj interes. Ostati na (do) sadašnjem načinu proizvodnje i privređivanja i ne činiti napore da se postojeći šumski fond poboljša i unaprijedi, odnosno da se šumskoprivredna područja izgrade kao jedinstveni i trajni privredni objekti, značilo bi propuštanje jedne realne šanse da se jedno privredno bogatstvo, kao što je šumarstvo, unaprijedi i da se racionalno ne koristi.

LITERATURA — REFERENCES

Matić, V., 1965: O planiranjima i snimanjima u okviru uređivanja šuma. Radovi Sumarskog fakulteta i Instituta za šumarstvo u Sarajevu, Posebna izdanja.

GRUJO BOZALO

SOME CURRENT PROBLEMS IN ORGANIZING
FORESTRIES AS ECONOMIC UNITS IN
BOSNIA & HERZEGOVINA

Summary

Given the present wood processing facilities, the current trends in Bosnia & Herzegovina lead to progressive impoverishment of wood resources and thereby to a decreasing rate of their utilization. Proper preconditions should be created for establishment of forestry areas as economic units providing higher and better timber production and ensuring steady revenues. The wood processing industry should be improved and rationalized and balanced with the raw material base. The forest economy must be adjusted with real timber yielding potentials. To achieve this objective, a broader and more determined action is needed, not only in forestry but also by other commercial and social agents with a stake in this area.